

Історія в персонах: Музей однієї вулиці

ВАРВАРА ХОЛОДНА

27 БЕРЕЗНЯ 2019

Музей однієї вулиці – це проєкт, який, як і підказує його назва, розповідає про історію й культуру однієї київської вулиці: Андріївського узвозу. Директор музею Дмитро Шльонський розповідає про його концепцію, розвиток і роль у формуванні того, як ми сьогодні уявляємо Андріївський.

Фото з архіву Музею однієї вулиці

– Із чого почався Музей однієї вулиці?

– Усе відбувалося спонтанно. Коли ми тридцять років тому почали цю шалену справу, мабуть, більше ніхто такого не робив. Ніхто й не знав, як робити. Були радянські музеї, які, в принципі, так і залишилися радянськими попри те, що не раз переформатовували експозиції – а от себе переформатувати не змогли.

Першим нашим майданчиком став музей Булгакова, де ми вирішили зробити щось незвичне. На ті роки це виявився авангард музейної діяльності. І коли, наприклад, приїздили відвідувачі з Росії – а людей із Заходу тоді було значно менше, залізна завіса ще трималася, хай і на іржавих петлях, – вони нам заздрили й навіть допомагали. Тоді зібрався кістяк того, що згодом стало Музеєм однієї вулиці. Ми захотіли відійти від показування історії через великі події, знайти інший ракурс. Виникла ідея обійти будинки узвозу, де тоді ще жили люди, – і виявилось, що дехто мешкав там узагалі з 1920-х років.

Звісно, якби обійти їх зараз, із тим досвідом, який у нас є, ми зібрали б значно більше цікавинок. А коли музей тільки починався, відомо було зовсім мало. Андріївську церкву, наприклад, ми зовсім не планували показувати: по-перше, там уже був свій музей, а по-друге, про неї начебто й так усі знали. Десь там жив Григір Тютюнник, але де – невідомо. Ретроспективно дивлячись, можна сказати, що тоді ми пробивали стіну в пошуках нестандартного підходу до розповідання історії.

Фото з архіву Музею однієї вулиці

Згодом, перебравшись із дому Булгакова трохи вище, у такий симпатичний флігель із пацюками, ми влаштували виставку «Панове гімназисти», персонажами якої стали Костянтин Паустовський, Олександр Вертинський, Михайло Булгаков – особистісні орієнтири, які виявилися дуже стійкими для музею: про цих людей ми потім робили окремі проекти. «Панове гімназисти» протрималися десь із півроку, ми виїхали з того маленького будиночка, і постало питання, що далі. Вирішили зробити виставку – так, тільки виставку, але називалася вона чомусь «Музей однієї вулиці». Колектив тоді був трошки більший, ми посилали людей в архіви, заручалися допомогою киевознавців. Та перша експозиція ґрунтувалася на персоналіях, яось пов'язаних із Андріївським.

А потім нам запропонували написати історію вулиці. Яось так склалося, що до розвитку музею підштовхували навіть не так переїзди, як книжки, які ми робили. Це те, що спонукає до пошуку свіжих матеріалів, дозволяє вийти на нові імена й сюжети. Останні п'ять років, наприклад, я працював над трилогією про вулицю – «Андріївський узвіз. Життя вулиці», «Долі Андріївського узвозу» й «Історії Андріївського узвозу» – і там, звісно, виринуло дуже багато цікавих особистостей, про яких ми раніше не знали. Якби зараз можна було повернутися на

тридцять років, то ще вдалося б поспілкуватися з людьми, які їх пам'ятали. А сьогодні знайти якусь біографічну інформацію вже значно складніше. З іншого боку, наш музей, нехай і стосується тільки однієї вулиці, і так добряче перевантажений.

Фото з архіву Музею однієї вулиці

– Як ви обираєте, що саме експонувати?

– Я завжди хотів запропонувати відвідувачам якомога видовищніші речі. І коли, попри фінансову обмеженість, вдається знайти щось цікаве – може, не так часто особисті предмети наших персонажів, але бодай книжки, – ми ці новинки вбудовуємо у структуру виставки. Загалом концепція така: ми починаємо розповідь з вершини узвозу, з Андріївської церкви, яка символізує давнину, і, йдучи донизу, зазираємо у вікна будинків. Коли ж з'являються нові імена, коли з мотлоху вдається викопати якусь нову персоналію, стає зрозуміло, що показати все неможливо, просто ніяк не вистачить місця.

З одного боку, ми завжди були вільні обирати, що і як показувати, нікому не звітували. А з

іншого, так само завжди було скрутно з фінансами. Допомагали випадкові чи невідомі люди, зокрема отець Ян Крапан, який нас підтримав у зовсім ранні роки коштами й експонатами. І зараз є мрія все переробити, переосмислити, але поки що це тільки далекі плани.

От хіба виставкова зала створює додаткові можливості – там можна влаштовувати тимчасові виставки, пов'язані з загальним наративом музею. У двохтисячних, наприклад, була ціла серія про великих жінок і великих письменників, якимось дотичних до історії узвозу. Завдяки цьому вдається краще показувати той новий матеріал, який у нас збирається – звісно, аж ніяк не весь. Але сюжетами, які не потрапили в основну експозицію, також знайшлося місце в трилогії про Андріївський: вони дозволили з незвичного боку показати життя вулиці, завжди мінливе. По суті, книжки й музей доповнюють навзаєм.

Фото з архіву Музею однієї вулиці

– З одного боку, ви досліджуєте минуле Андріївського узвозу. З іншого, розповідати історію означає в певному сенсі її конструювати. Як поєднуються ці два аспекти в музеї?

– Будь-який дослідник, історик, письменник, будь-яка людина, яка чимось цікавиться й захоплюється, сухі документи завжди пропускає через себе. Звісно, все, що ви бачите тут, пройшло через призму нашого сприйняття; воно уявлене, складене з окремих деталей. Проте багато разів траплялося, що ми припустили певну річ – а згодом виявилось, що саме так і було: тут жили ті люди, вони були пов'язані тощо.

Іноді мене запитують: а який ваш улюблений експонат? Це доволі дурне питання, бо як щось може бути улюблене, якщо ти все це відчув, пережив, сам його дістав, розшукав, звідкись привіз. Але це доволі складно пояснити.

Фото з архіву Музею однієї вулиці

Наш музей – це спроба пов'язати конкретні особистості з буденним життям узвозу. З плином часу ця вулиця змінювалася: тут то стояли будинки розпусти, то мешкали священики, професори, лікарі. Оцю історію ми й намагаємося розповісти через окремих осіб. Спершу був задум показати все через будинки, поступово сходячи узвозом на Поділ, але це виявився менш зв'язний наратив. А персоналії цікаві тим, що ними можна заселити музейний Андріївський – і реальний Андріївський теж. Пам'ятаю, як спілкувався з панями Кудрявцевими

– дочками професора Київської духовної академії; їм тоді було далеко за дев'яносто, одна навіть дожила до дев'яноста семи років і дуже багато пригадувала. Так от, вона розповіла про хорошого їхнього знайомого, поета Мезька, який жив отут на узвозі. Як виявилось, це був двоюрідний брат Олександра Оглобліна – такого доволі проблемного персонажа з початку ХХ століття, чиї справи, збережені в архівах СБУ, стали для мене неприємним і дуже складним відкриттям. Але повернімося до поета. Це виявився Микола Мезько, який писав цікаву лірику й видав дві збірки – одна з яких побачила світ у Петербурзі з передмовою князя Костянтина Романова, знаменитого К. Р.

Це лише одна з особистостей, яку нам вдалося ідентифікувати. Але є ще чимало персоналій, про які чи чули краєчком вуха, чи й ніколи не чули. Коли вийшли книжки про узвіз, я на мить заспокоївся: усе, більше нічого не треба робити, стільки всього ж розкопано. Та якщо знову придивитися до будинків – навіть тих, яких зараз уже нема, – то стає зрозуміло, що в кожному з них жили дивовижні люди, про яких варто щось розповісти. Тому наша робота в музеї не завершується. У його наратив можна вплітати все нових персонажів, хоч ненадовго повертаючи їх до життя. І в такий спосіб роблячи сам Андріївський узвіз трошки живішим.

ВАРВАРА ХОЛОДНА

27 БЕРЕЗНЯ 2019

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in </home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php> on line **284**